

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

Kurz Úvod do politické psychologie (dále jen PSY 222) je jednosemestrálním kurzem, zabývajícím se jednou z oblastí aplikované sociální psychologie. Je věnován především teoretickým otázkám tohoto oboru, doplněným o výsledky výzkumů. Kurz probíhá jednou týdně v rozsahu 90 minut, přičemž zpravidla první půli tvoří přednáška a druhou debata nad přednášenou látkou. V průběhu semestru proběhnou tři diskuzní semináře. Kurz je primárně určen posluchačům studia psychologie na FSS MU (kredity B), je však otevřen rovněž pro posluchače dalších oborů na FSS (kredity C). Úspěšné absolvování předmětu PSY 222 bude ohodnoceno 4 kredity.

CÍL KURZU

Osvojit si základní pojmy, poznatky a některé teorie týkající se vztahu člověka a politiky, pochopit možnosti využití psychologie při aplikaci na politická témata.

VYUČUJÍCÍ

Mgr. et Mgr. Jan Šerek – garant (přednášky, semináře)

Katedra psychologie FSS MU (místnost 2.51), Joštova 10, Brno

e-mail: serek@fss.muni.cz

PhDr. Josef Lukas, PhD. (přednášky)

Katedra psychologie FSS MU, Joštova 10, Brno

e-mail: mail@jlukas.cz

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Kurz je zakončen hodnocením A až F. Hodnocení je uděleno na základě splnění následujících požadavků.

1. Diskuzní semináře

V průběhu semestru proběhnou 3 diskuzní semináře. Před každým seminářem přečtete zadaný text a do stanoveného termínu (2 dny před konáním semináře) odevzdejte prostřednictvím IS písemnou přípravu, která bude obsahovat: **1. stručné shrnutí přečteného textu** (přibližně 1 normostrana) a **2. vlastní kritické zhodnocení přečteného textu** (přibližně 1 normostrana).

V kritickém zhodnocení se zaměřte na věci, které vám v přečteném textu připadají problematické (z hlediska argumentace, použitých metod, interpretace výsledků apod.), anebo naopak přínosné pro politickou psychologii. Svou kritiku či ocenění přínosů co nejlépe zdůvodněte. Během semináře budeme nad textem a příslušným tématem diskutovat. Za aktivní účast na jednom diskuzním semináři **získáte 10 bodů**. Aktivní účast zahrnuje odevzdání přípravy ve stanoveném termínu, přítomnost na semináři a zapojení se do seminární diskuze. Pokud před seminářem neodevzdáte

přípravu, můžete na něj bez problému přijít, ale nebude vám to započítáno jako aktivní účast. Odevzdání zjevně odbyté přípravy anebo odevzdání po termínu bude chápáno jako její neodevzdání.

2. Referát

Ke každému tématu bude zadáno několik doplňujících výzkumných článků. Každý student se na začátku semestru prostřednictvím IS přihlásí k jednomu článku, který si přečte a na příslušné přednášce krátce představí svým spolužákům. Délka prezentace bude okolo 10 minut. Přednesení referátu bude **ohodnoceno 15 body**.

3. Seminární práce

Do stanoveného termínu je třeba odevzdat seminární práci o rozsahu **8 000 – 9 000 znaků** (vč. mezer; seznam literatury do zadaného rozsahu nezapočítávejte). Během prvních týdnů výuky si na základě proběhnuvších přednášek a vlastní četby navrhnete problémovou oblast, kterou poté zpracujete ve formě eseje s vyváženým obsahem vlastních úvah a reflexí relevantní literatury (citujte dle požadavků na bakalářské a magisterské diplomové práce, tj. podle formátu APA). Téma své práce můžete (ale nemusíte) prokonzultovat s některým z vyučujících kurzu. Práci odevzdejte do **2. května 2012** v elektronické (IS) a zároveň tištěné verzi (adresát Jan Šerek). Práce odevzdaná po tomto termínu nebude přijata. Práce bude přečtena, okomentována a ohodnocena do 14 dnů **v rozmezí 0 až 25 bodů**.

4. Zkouška

Ve zkouškovém období nebo poslední týden semestru proběhne písemná zkouška. Tematicky bude pokrývat látku odpřednášenou v rámci přednášek a diskuzních seminářů. Zkouška bude hodnocena **v rozmezí 0 až 30 bodů**.

Hodnocení

A	100 – 93 bodů
B	92 – 85 bodů
C	84 – 77 bodů
D	76 – 69 bodů
E	68 – 61 bodů
F	60 bodů a méně

Shrnutí

Diskuzní semináře:

1.	28. 3. (přípravu odevzdat do pondělí 26. 3. do IS)	10 bodů
2.	18. 4. (přípravu odevzdat do pondělí 16. 4. do IS)	10 bodů

3. 2. 5. (přípravu odevzdat do pondělí 30. 4. do IS)	10 bodů
Referát:	15 bodů
Na začátku semestru si vybrat jeden ze zadaných článků v IS	
Na příslušné přednášce tento článek v 10 minutách odprezentovat	
Seminární práce:	max. 25 bodů
Rozsah: 8000 – 9000 znaků (vč. mezer; seznam literatury se nepočítá)	
Termín odevzdání: 2. 5. 2012	
Forma odevzdání: vložení do IS + vytištěná verze	
Adresát vytištěné verze: Jan Šerek	
Zkouška	max. 30 bodů

Všechny požadavky na ukončení kurzu a zadaná literatura k diskuzním seminářům a referátům budou upřesněny na první přednášce 22. 2.

STRUKTURA KURZU

1. Seznámení s předmětem politické psychologie (22. 2.) (JŠ)

Z jakých zdrojů čerpat informace, vztahující se k předmětu Úvod do politické psychologie. Historie, současnost a perspektivy politické psychologie, její místo v systému sociálních věd, její zdroje a přesahy.

Literatura:

Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 9-49.

McGuire, W. J. (1993). The Poly-Psy Relationship: Three Phases of a Long Affair. In Iyengar, S., McGuire, W., J. (Eds). *Explorations in Political Psychology*. Duke University Press, Durham and London. s. 9-35.

Sullivan, J., L., Rahn, W., M., Rudolph, T., J. (2002). The Contours of Political Psychology. In Kuklinski, J. H. (Ed.). *Thinking About Political Psychology*. Cambridge University Press. s. 23-47.

2. Politická socializace a její produkty (29. 2.) (JL)

Obecný pohled na socializaci jedince (socializace primární a sekundární), specifika politické socializace, její formy a hlavní činitelé, vystupující v jejím procesu, formování politického já, sociální identita ve vztahu k politice (politická identita), národní identita.

Literatura:

Dawson, R. E., Prewith, K. (1969). *Political Socialization*. Little, Brown and Company, Boston. s.106-142.

Flanagan, C., A. (2004). Volunteerism, leadership, political socialization, and civic engagement. In

Lerner, R., M., Steinberg, L. (Eds.). *Handbook of adolescent psychology*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. s. 721-745.

Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 101-132.

Výrost, J. (1998). Člověk a moc: Politická psychologie. In Výrost, J., Slaměník, I. (Eds.). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál, Praha. s. 64-67.

3. Politické postoje a politické ideologie (7. 3.) (JL)

Vznik a vývoj postojů k politice, postojová změna, stereotypy v politice, postoj a názor. Od postojů k politické ideologii (Eysenck), různá chápání politických ideologií. Spor o ideologii, jakožto termín v sociálních vědách.

Literatura:

Converse, P., E. (2004). The Nature of Belief Systems in Mass Publics. In Jost, J.T., Sidanius, J. (Eds.). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press, New York and Hove. s. 181-199.

Heywood, A. (1994). *Politické ideologie*. Victoria Publishing, Praha. s. 9-18.

Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 69-83,

Výrost, J. (1998). Člověk a moc: Politická psychologie. In Výrost, J., Slaměník, I. (Eds.). *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál, Praha. s. 64-67.

4. Workshop: Iracionalita v politice (14. 3.) (JŠ)

Seznámení se současnými výzkumy politického/volebního rozhodování a praktická ukázka některých psychologických mechanismů, které zde hrají roli.

5. Politika a osobnost (osobnost politika) (21. 3.) (JL)

Různá chápání pojmu osobnost (v sociálních vědách i v psychologii samotné), vztah osobnosti jedince a politiky, teorie a přístupy vymezující osobnost (jako psychologický konstrukt) ve vztahu k politice. Potřeby, motivace osobnosti v politice. Osobnosti představitelů politické moci- popis a možnosti zkoumání.

Literatura:

Cottam, M., L., Dietz-Uhler, B., Mastors, E., Preston, T. (2004): *Introduction to Political Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. New Jersey, London. s.14-22.

Greenstein, F., I. (1969). Personality and Politics: Problems of Evidence, Inference and Conceptualization. In Lipset, S., M. (Ed). *Politics and Social Sciences*. Oxford University Press, London, Toronto.

Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha. s. 51-69.

6. Diskuzní seminář 1: Autoritářská osobnost (28. 3.) (JŠ)

Na semináři budeme diskutovat vybraný text vztahující se ke konceptu autoritářské osobnosti. Diskuze se bude týkat historických okolností, silných/slabých stránek a kritiky tohoto konceptu. Zadáání textu bude upřesněno na první přednášce. Přípravu je třeba odevzdat do 26. 3.

7. Psychologie moci, autorita, vůdcovství (4. 4.) (JL)

Pojem moc v sociálních vědách s důrazem na psychologické chápání, zdroje a typy moci, moc jako cíl i prostředek, potřeba moci; souvislost moci a autority, různá vymezení autority, rozdíl mezi autoritou a autoritářstvím. Možné významy pojmu vůdce, role vůdců historii a současnosti, psychologie vůdců, vztah mezi vůdci a jejich stoupenci.

Literatura:

Krejčí, O. (2004). Politická psychologie. Ekopress, Praha. s. 210-242.

Magee, J. C., Gruenfeld, D., H., Keltner, D., Galinsky, A., D. (2005). Leadership and the Psychology of Power. In Messick, D., M., Kramer, R., M. (Eds.). *The Psychology of Leadership : New Perspectives and Research* . Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, New Jersey, London. s. 275-295.

Ayman, R. (2000), Leadership. In Borgatta, E., F., Montgomery, R., J., V. (Eds.). *Encyclopedia of Sociology. Vol. 3*. Macmillan Reference USA, New York. s. 1563-1575. Dostupné: <http://find.galegroup.com/gvrl/start.do?prodId=GVRL&userGroupName=masaryk>

8. Čtecí týden (není výuka) (11. 4.)

Příprava na druhý a třetí diskuzní seminář, psaní seminární práce.

9. Diskuzní seminář 2: Terorismus, extrémismus a nacionalismus (18. 4.) (JL)

Na semináři budeme diskutovat vybraný text vztahující se k psychologickému pohledu na terorismus, extremismus a nacionalismus. Zadáání textu bude upřesněno na první přednášce. Přípravu je třeba odevzdat do 16. 4.

10. Demokracie, hodnoty v politice, důvěra v instituce (25. 4.) (JŠ)

Psychologický pohled na demokracii jako formu vlády, osvětlení pojmu hodnota v psychologii, seznámení s termíny jako občanský étos, občanské ctnosti, hodnotové orientace; vnímání demokracie a hodnot; důvěra jako složka politického já, důvěra jedince v demokratické instituce státu, krize důvěry; sociální kapitál.

Literatura:

Feldman, S. (2003). Values, Ideology, and the Structure of Political Attitudes. In Sears, P.O., Huddy, L., Jervis, R. (Eds.). *Oxford Handbook Of Political Psychology* (Oxford Handbooks).

Oxford University Press, Oxford, New York. s. 477-508.

Marková, I. (Ed.)(2004). *Trust and democratic transition in post-communist Europe*. Oxford University Press, Oxford.

Turner, J., C. (2005). Explaining the nature of power: A three-process theory. *European Journal of Social Psychology*, 35, 1–22.

11. Diskuzní seminář 3: Politická komunikace (2. 5.) (JŠ)

Na semináři budeme diskutovat vybraný text vztahující se k problematice politické komunikace. Diskuze se bude týkat rámování, „agenda setting“ a využívání metafor v politické komunikaci. Zadání textu bude upřesněno na první přednášce. Přípravu je třeba odevzdat do 30. 4.

12. Politické a volební chování (9. 5.) (JŠ)

Politické chování a volební chování (rozhodování na základě volebních programů, vlastního přesvědčení), emocionalita a racionalita ve volebním chování. „Rational choice“ přístup a jeho kritika. Sociálně-kognitivní přístup. Teorie afektivní inteligence. Michiganská škola.

Literatura:

Cottam, M., L., Dietz-Uhler, B., Mastors, E., Preston, T. (2004): *Introduction to Political Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. New Jersey, London. s. 125-150.

13. Závěr kurzu (16. 5.)

Diskuze témat, na která se nedostane během semestru. Praktické využití poznatků politické psychologie a jeho etický rozměr. Po dohodě se studenty můžeme tento termín využít i pro závěrečný test.

POZNÁMKA K LITERATUŘE

Není doporučena nějaká „základní“ kniha, zabývající se politickou psychologií. V češtině vyšla monografie Oskara Krejčího, kterou lze (s jistými výhradami) doporučit pro úvodní seznámení s předmětem. Jinak je nutno čerpat z pramenů, které jsou uvedeny u jednotlivých témat, případně na následujících stránkách. Některé méně dostupné prameny a také podklady, využitelné při práci na referátech je možné nalézt v IS v sekci Studijní materiály (budou průběžně doplňovány).

Doporučená literatura (základní)

Cottam, M., L., Dietz-Uhler, B., Mastors, E., Preston, T. (2004). *Introduction to Political Psychology*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., New Jersey, London.

Dawson, R. E., Prewitt, K. (1969). *Political Socialization*. Little, Brown and Company, Boston.

Eysenck, H. J. (1968). *The Psychology of Politics*. Routledge and Keagan Paul Ltd., London.

Greenstein, F., I. (1969). *Personality and Politics: Problems of Evidence, Inference and*

Conceptualization. In Lipset, S., M. (Ed.). *Politics and Social Sciences*. Oxford University Press, London, Toronto.

Heywood, A. (1994). *Politické ideologie*. Victoria Publishing, Praha.

Iyengar, S., McGuire, W., J. (Eds) (1993). *Explorations in Political Psychology*. Duke University Press, Durham and London.

Jost, J.T., Sidanius, J. (2004) (Eds.). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press, New York.

Klicperová-Baker, M., Feierabend, I. K. (2007): *Demokratická kultura v České republice: Občanská kultura, étos a vlastenectví ze srovnávacího pohledu*. Praha, Academia.

Krejčí, O. (2004). *Politická psychologie*. Ekopress, Praha.

Le Bon, G. (1994). *Psychologie davu*. Ara, Praha.

Lukas, J., Smolík, J. (2008). *Psychologie vůdcovství*. ComputerPress, Praha.

Výrost, J. (1998). Člověk a moc: Politická psychologie. In Výrost, J., Slaměník, I. (Ed.): *Aplikovaná sociální psychologie I*. Portál, Praha.

Doplňující literatura + některé podklady pro referáty

Berger, P. L., Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality*. CDK, Brno.

Bobbio, (2003). *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény*. CDV, Brno.

Brug, van der, W. (2001). Perceptions, Opinions and Party Preferences in the Face of a Real World Even (Chernobyl as a Natural Experiment in Political Psychology). *Journal of Theoretical Politics*, 13, 1, s. 53-80.

Crenshaw, M. (2004). The Psychology of Political Terrorism. In Jost, J.T., Sidanius, J. (Eds.). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press, New York and Hove. s. 411-431.

Čermák, V. (1999). *Otázky demokracie V. Funkce demokracie*. Nakladatelství Olomouc, Olomouc.

Deutsch, K., W. (1971). *Nervy vlády. Modely politické komunikace a řízení*. Svoboda, Praha.

Erikson, E., H. (2002). *Dětství a společnost*. Argo, Praha.

Fromm, E. (1993). *Strach ze svobody*. Naše vojsko, Praha.

Fromm, E. (1997). *Anatomie lidské destruktivity*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha.

Funk, R. (1996). Nacionalismus jako reakce na bezvýznamnost. Nahlédnutí Ericha Fromma do dynamiky kolektivního narcismu. *Tvar*, 12, s. 1, 4-5.

Hole, G. (1998). *Fanatismus. Sklon k extrému a jeho psychologické kořeny*. Portál, Praha.

Hnilica, K. (2001). Politická orientace, systém hodnot a hodnocení společenských změn. *Československá psychologie*, 45, 5., s. 393-407.

Chomsky, Noam (1998). *Perspektivy moci : úvahy o povaze člověka a společenského řádu*. Karolinum, Praha.

Jaros, D. (1973). *Socialization to Politics*. Praeger Publishing, New York.

Jodl, M. (1968). *Teorie elity a problém elity*. Academia, Praha.

- Jost, J.T., Sidanius, J. (2003). *Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology)*. Psychology Press.
- Jurev, A. (2004). *Političeskaja psihologija t'errorisma*. Z vystoupení na konferenci Psychologie a patopsychologie terorismu. Humánní strategie antiterorismu. Sankt Petěrburg. Dostupné: <http://www.political.psychology.spb.ru/frame.html>
- Klicperová, M. (1997). Občanské ctnosti a transformace společnosti. *Československá psychologie*, 41, 2, s. 97-108.
- Klicperová- Baker, M. (2003). Občanský étos a demokratičnost: výsledky reprezentativního výzkumu v České republice a na Slovensku. *Československá psychologie*, 47, 4, s. 301-318.
- Konfisachor, A., G. (2002). *Psihologija vlasti*. Katedra politické psychologie, Petrohradská státní univerzita. Dostupné: <http://www.political.psychology.spb.ru/frame.html>
- Kováč, D. (1998). Novo-dobovosť v interakciách osobnosť- spoločnosť. In *Sociální procesy a osobnost*. MU, Brno.
- Kuklinski, J. H. (2002). *Thinking About Political Psychology*. Cambridge University Press.
- Kurcz, I., Polkowska, A., Potocka-Hoser, A. (1990). Cognitive aspects of political stereotypes. *Studia Psychologica*, 32, 1-2, s. 5-22.
- Kurtines, W., M., Gewirtz, J., L. (Eds.) (1984). *Morality, moral behavior, and moral development*. John Wiley & Sons, New York.
- Mareš, M. (2003). *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Barrister & Principal, Brno. s. 47-77.
- Marková, I., Plichtová, J. (1991). Pojem demokracie, individuálna a sociálna identita v čase prechodu od totalitného systému k demokracii. *Československá psychologie*, 35, 2, s. 186-188.
- McLean, G., F. (2004). Values, Cultures and Traditions. In McLean, G., F., Magliola, R., Fox, W. (Eds.). *Democracy: in the throes of liberalism and totalitarianism*. The Council for Research in Values and Philosophy, Washington.
- Mikšík, O. (2005). *Hromadné psychické jevy. (Psychologie hromadného chování)*. Karolinum, Praha. s. 221-238.
- Mills, Ch., W. (1966). *Mocenská elita*. Orbis, Praha.
- Plichtová, J., Brozmanová, E., Berecká, O. (1999). Politická a sociálna identita inteligencie na Slovensku. *Československá psychologie*, 43, 5, s. 369-421.
- Plichtová, J., Hrabovská, A. (1993). Konštrukcia významu niektorých politických pojmov. *Československá psychologie*, 37, 2, s. 111-128.
- Rivera, de, J. H. (1968). *The Psychological Dimension of Foreign Policy*. Charles E. Merrill publishing company, Columbus
- Roiser, M., Willig, C. (2002). The strange death of the authoritarian personality: 50 years of psychological and political debate. *History of the Human Sciences*. 4, 15, s. 71-96.
- Rokeach, M. (1968). *Beliefs, attitudes and values*. Jossey- Bass, San Francisco.

- Rovná, L. (1998). Národ, nacionalismus a emancipační snahy. *Mezinárodní vztahy*, 4, s. 47-54.
- Rovná, L. (1999). „Nový“ nacionalismus. *Mezinárodní vztahy*, 1, s. 91-96.
- Stainton Rogers, R., Stainton Rogers, W., Výrost, J. (1994). Ako vnímajú mladí ľudia demokraciu? *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 29, 3, s. 224-232.
- Suedfeld, P. (2000). Reverberations of the Holocaust fifty years later: psychology's contributions to understanding persecution and genocide. *Canadian Psychology*, 41, 1.
- Šaradín, P. (2001). *Historické proměny pojmu ideologie*. CDK, Brno.
- Výrost, J., Zeřlová, A., Bačová, V., Baumgartner, F. (1992). *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie*. Veda, Bratislava.
- White, G., D. (2004). Political Apathy Disorder: Proposal for a New DSM Diagnostic Category. *Journal of Humanistic Psychology*, 44, 1, s. 47-57.
- Wilson, M., S. (2004). Values and Political Ideology: Rokeach's Two-Value Model in a Proportional Representation Environment. *New Zealand Journal of Psychology*. 33, 3, s. 155-162.
- Zeman, J. (2002). *Terorismus: historicko-psychologická studie*. Triton, Praha. s. 80-133.
- Zimbardo, P., G. (2005). *Moc a zlo. Sociálně psychologický pohled na svět*. Moraviapress, Praha.

Internetové zdroje (příklady):

<http://ispp.org/>

<http://www.wiley.com/bw/journal.asp?ref=0162-895X>

<http://www.uv.es/garzon/>

<http://www.political.psychology.spb.ru/>